

Läheisillä usein kielteisiä kokemuksia palvelujärjestelmästä

Päihkeitä käyttävien läheiset näkevät palveluissa paljon puutteita. Läheisten oma tuen saaminen on satunnaista ja riippuu usein perheenjäsenen hoitosuhteesta.

Tulokset käyvät ilmi Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelmassa (MIPA 2.0) tehdystä tutkimuksesta. Läheiset tukevat perheenjäsentään usein arjessa ja palveluiden piiriin hakeutumisessa sekä tarvitsevat tukea omaan jaksamiseen. Kartoitimme kyselyllä ja haastattelulla läheisten kokemuksia ja näkemyksiä palveluista näissä kahdessa roolissa.

Läheisten tukea toivotaan osaksi perheenjäsenen hoitoa

Läheisten oma tuen saaminen riippui pitkälti siitä, oliko perheenjäsenellä hoitosuhde päihdepalveluihin. Tavallista kuitenkin oli, että perheenjäsen ei saanut hoitoa päihdeongelmaansa. Läheisten voimavarat kuluivatkin usein siihen, että päihkeitä käyttävälle perheenjäsenelle yritettiin saada apua. Usein omaan tuen tarpeeseen havahduttiin vasta, kun oma vointi oli jo hyvin huono.

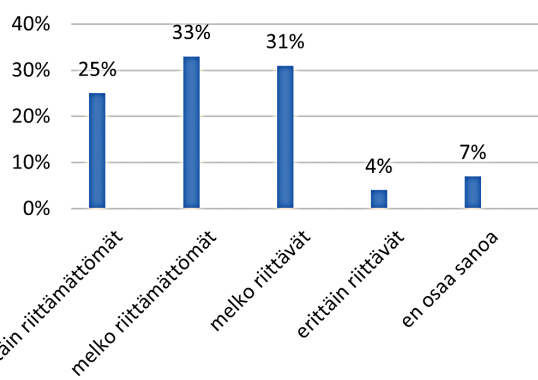
Tuen hakemista itselle vaikeuttivat päihdeongelmiin liittyvä häpeä ja ennakkoluulot sekä tiedon puute siitä, mistä tukea voisi hakea. Monella läheisellä oli lisäksi huonoja kokemuksia esimerkiksi työterveyshuollosta, jossa kuormittava perhetilanne oli sivuutettu ei-työperäisenä ongelmana.

Toisaalta tukea oli saatettu hakea vuosien aikana useaan otteeseen eri paikoista. Omaan elämäntilanteeseen sopivan tukimuodon löytäminen ei ollut helppoa. Tuen saaminen oli usein satunnaista ja vaati paljon omatoimisuutta ja aktiivisuutta. Läheiset toivoivat, että heitä ohjattaisiin tukipalveluihin systemaattisesti osana perheenjäsenen hoitoa.

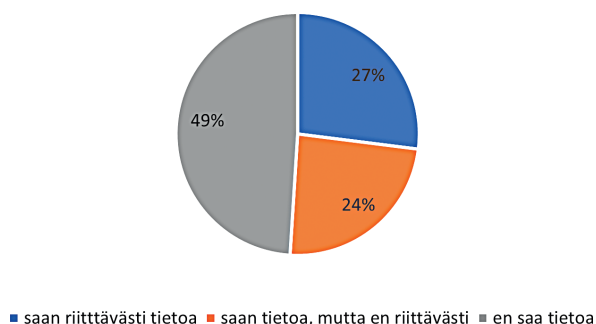
Näkemykset perheenjäsenen saamista palveluista kriittisiä

Suuri osa läheisistä piti myös perheenjäsenensä saamia palveluja riittämättöminä ja tiedonkulkua hoitotahon kanssa puutteellisenä (ks. kuviot). Palvelujärjestelmä oli läheisten näkökulmasta sekava ja pirstaloitunut, avun tarvitsijaa luukulta luukulle pompotteleva. Hoitokäytäntöjä pidettiin joustamattomina ja esimerkiksi uloskirjaamisia hoidosta liian aikaisina. Palvelut eivät näyttäneet pitävän kiinni päihderiippuvuuteen sairastu-

Miten arvioit perheenjäsenesi saamien palvelujen riittävyyttä?

Koetko saavasi hoitotalolta riittävästi tietoa perheenjäsenesi tilanteesta?

neesta, jolloin hoitoon motivointi ja sitouttaminen jäi liiaksi läheisten vastuulle.

Hoitoon pääsyä pidettiin ylipäättään vaikeana. Sen nähtiin vaativan päihdeiden käyttäjältä liiallista toimintakykyä ja hoitomotivaation osoittamista. Usein perheenjäsen kieltäytyi näkemästä päihdeongelmaansa tai ei uskonut saavansa apua palveluista. Pällekkäiset päihde- ja mielenterveysongelmat sulki usein palvelujen ulkopuolelle.

Palvelupolkuja kehittämällä hyvinvointia läheisille

Päihde- ja mielenterveyspalveluiden kehittäminen saavutettavammiksi edistää myös läheisten hyvinvointia. Tämän lisäksi tarvitaan monenlaisia läheisille suunnattuja tukimuotoja ja ohjauskäytäntöjä niiden välille. Etäosallistumismahdollisuudet voivat helpottaa tuen saantia ja vahvistaa yhdenvertaisuutta.

Tärkeitä ovat myös puheeksi oton käytännöt ja läheisten tukipalvelujen parempi näkyvyys muissa palveluissa. Lisäksi läheisten tulee olla tietoisia lakisääteisestä oikeudestaan omaa hyvinvointia vahvistamaan tukeen. Kaikessa tässä järjestöjen palveluilla, yhteistyöllä, vaikuttamistoiminnalla ja palveluohjauksella tulisi olla suuri rooli myös uusilla hyvinvointialueilla. ■

Sari Jurvansuu, Salla Laukkanen ja Jouni Tourunen työskentelevät A-klinikkasäätiöllä Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelmassa (MIPA 2.0).

Lue koko artikkeli: Jurvansuu, S., Laukkanen, S. & Tourunen, J. (2022): "Jos ei saa hoitoa, niin miten ne läheiset voi saada mitään?" Päihteidenkäyttäjien läheisten kokemuksia palvelujärjestelmästä. Tietopuu: Katsauksia ja näkökulmia 1/2022:1–18. https://tiedostot.a-klinikkasaatio.fi/tietopuu_katsauksia_1_2022_jos_ei_saa_hoitoa_niin_miten_ne_laheiset_voi_saad_mitaan_paihteidenkayttajien_laheisten_kokemuksia_palvelujarjestelmasta.pdf